MÜÜRILEHT

SUVE ERILEHT 2020

SUVEJUHTKIRI

ODRA SISSE SÜNDINUD

Kas tasub ikka päevast päeva elada millegi ootuses – äkki homme, äkki suvel… – või kogu aeg sinna-tänna sehkendada ja talupoeglikult tööd rügada – niita, istutada, väetada, rohida? Äkki oleks targem sel suvel hoopis paigal istuda?

Foto: Madli Lippur

Olen sageli näinud sellist vastikut unenägu, kus suvi jääb ära. Päris täpselt ma seda kirjeldada ei oska, aga meeleolu on umbes selline: kogu aeg oodatakse mingit sooja päeva, mil saaks päikest võtta, siis aga selgub, et on juba sügis ja siis miskipärast juba järgmine suvi, ja siis on see ka möödas ja seda nagu poleks olnudki ja on jälle pikk, pime ja igavene suvede vaheaeg. Kuidas see siis nii läks? Kuhu kadus? Kuhu jäi?

ÄKKI HOMME…

Kas pole nii, et me elame kogu aeg millegi ootuses? Äkki homme ei ole nii tuuline. Äkki homme on rohkem päikest. Äkki hakkab homme sadama. Äkki homme pole nii hirmus palav või hirmus külm. Tuleks see kevad ometi rutemini! Aga siis ta tuligi ja näe! Kohe on möödas. Ja see napp kolm kuud suve, millest iial ei tea, mida see toob – kas jaanipäeval saab veel hallad maha, kas tormituuled käivad üle maa, kas toob põuda või mõnda muud ikaldust. Ja vaid mõned üksikud päevad aastas, kui teed hommikul silmad lahti ja mõtled, et ohh! paremat pole võimalik tahta. Nii ilus. Issand. Kui õudselt hea on elada…

Ega siis ootuses elamine ei käi ainult ilma või aastaaja kohta. Ja ega ma ei tea ka, kas see peaks olema teistmoodi või kas see üldse saakski teistmoodi olla. Et lihtsalt oled, ringutad hommikul, siis astud välja ja elad iga oma päeva ühtviisi õnnelikult.

Eestimaa suvi oma erakordses lühiduses paneb inimesed veel eriti proovile. Mida kõike peaks suvel tegema, pahatihti veel selle ainsama puhkusekuu ajal? Tuleb muidugi palju puhata, aga ka ära teha kõik need tööd, mis talvel tegemist ei kannata. Mul endal on suvest suvesse umbes järgmine programm. See neetud katus tuleb ikka uus panna, aga mis raha eest? Värvida maja vooder ja aknaraamid väljastpoolt, äkki jõuab isegi teha uue kuuri (aga mis raha eest?). Tuleb muidugi palju niita, istutada, väetada, rohida, kasta ja võidelda igasugu satikatega, kes taimi järavad. Sees ka tuleks remonti teha. Päevitada tahaks ka kogu aeg ja lugeda neid raamatuid, mida aegade jooksul maale on veetud oma aega ootama. Tahaks inimesi näha, istuda nendega soojal suveõhtul õuelaua taga, juttu rääkida ja palju naerda. Tahaks üleüldisemalt öeldes lihtsalt elada. Mitte oodata, et kunagi see kõik juhtub.

VÕIB-OLLA SEL SUVEL…

Võib-olla sel suvel inimesed ongi õnnelikumad. On, mille pärast olla. Mul näiteks tütar teatas, et pärast kõike seda kodusistumist ta enam iial ei ütle, et tal on igav või midagi pole teha ega kuhugi minna. Ja esimesel tõesti soojal päeval kirjutas ta mulle Messengeri: „Mul on nii hea tuju, sest nii ilus ilm on. Kuidas nii ilus, ma ei suuda seda uskuda!"

Võib-olla mõni mõtleb kummatigi, et suvest tuleks võtta viimast – üks tore väike raamatukogu kutsus mind esinema ja kui ma siis vastu ajasin, et tuleks äkki sügisel, teatati murelikult, et sügisel tuleb ju teine laine. Mõni kardab, et sügisel pole raha enam olemas või juhtub see, et liiter piima maksab 340 miljardit marka nagu kunagi Saksamaal (vastava numbri leidsin ajakirjast Maaja – taevake, ma ei teadnud, et see ikka veel ilmub). Maailm on paigast nihkunud, ja neil, kes sellest enne veel aru ei saanud või sellele eriti mõelda ei viitsinud, pole enam kuhugi peitu pugeda. Nii lihtsalt on. Paraku tuleb suve jooksul lisaks kõigele muule mõelda veel kole palju eksistentsiaalseid ja keerulisi mõtteid. Sellepärast ongi hea, et mõni asi on enam-vähem endine. Sest suvi ikkagi tuli. Mitte nii nagu talv, mis jäi ära. Päris kindlasti on puud lehes ja muru roheline, võililled õitsevad nagu mullu, taevas on sinine, seal sõuavad väikesed valged pilved ja hommikuti äratab sind linnulaul. Mina ei ole see inimene, kes hakkab praegu mängu rikkuma ja ütleb, et ega teile seda suve nüüd kauaks ei ole, kohe on platsis kümme Egiptuse nuhtlust, vesi muutub vereks, taevast sajab konni ja inimeste kehad on paiseid täis. Egiptlased tulid ju Aaroni aegade! lõpuks oma jamast välja. Tuleme ka meie.

Aga nihe on juba toimunud. Miljardid inimesed said kahe kuu jooksul aru, mida neil on tõeliselt vaja ja mida mitte. Ja said ka aru, et ainuüksi nina-esisest ja helendavast ekraanist ei piisa. Kuid stopp! Ärme rohkem traumeeri, küll vaikselt, tasapisi loksub kõik mingi uue korra järgi jälle paika. Peab ju lohutama ka, mitte ainult hirmutama. Mille nimel siis üldse oma eluvõitlust pidada, kui lootust ei ole.

Sel suvel on kindlasti oodata vabameelsuse kasvu. Hoidke silmad lahti! Juba levivad internetis hirmsad pildid raseerimata naistest. Meestest, kelle hall siilisoeng on nii välja kasvanud, et nad meenutavad paadunud revolutsionääre. Nüüd tuleb suvine raamatusoovitus, milleks on **Albert Engströmi** „Moskoviidid" (Loomingu Raamatukogu 14–15/2020, rootsi keeles 1929):

„Tänavu hilissuvel, kui oli veel päris soe, tuli Moskvas ette hulk ekshibitsionismijuhtumeid, nagu täiesti usaldusväärsed isikud on mulle jutustanud. Moskva kõige esinduslikumatele tänavatele ilmus mehi ja naisi, kes olid ihualasti, kui maha arvata punane lint üle rinna. Lindile oli kirjutatud: „M a h a v õ l t s h ä b i!"

Niisugused tõelise vabameelsuse avaldused keelati siiski ära, kui nad olid mõnda aega kestnud; see abinõu tundub mulle mõistlik, kuigi ei ole ehk päris konsekventne.

Samasuguseid kogemusi on olnud pärast suurt Prantsuse revolutsiooni ja võib-olla pärast kõiki maailma vapustanud suuri murranguid. Aga pikapeale aetakse riided jälle selga. Pikapeale libiseb kõik tagasi vanadesse rööbastesse või vähemalt rööbastesse, mis vanadest enam nii väga palju lahku ei lähe."

Muidugi, paljud ei taha sugugi, et kõik oleks jälle nagu enne. Ega siis kunagi pole inimesed üksmeelel olnud, teised arvavad jälle, et midagi ei muutu, kaupa toodetakse, raha külvatakse, rahvas ostab asju ja teeb tööd. Ajalehed tellivad artikleid, kus üks kuulus tarkpea teise järel muudkui aga avaldab arvamust. No mis siis edasi saab, kuidas teie arvate?

PÄRAST JAANIPÄEVA…

Aga asjadega hakkab midagi juhtuma. Nad tunduvad imelikud ja justkui mitte siit maailmast. Nad ei ole ahvatlevad. Äkki võiks hoopis olla üks tare-tareke, kus on laud ja kaks pinki, laua ümber istub pere, keset lauda on suur puust kauss ja igal näljasel puulusikas, mille ta ise endale juurikast välja hooletas. Loomulikult on tareke püstitatud oma-metsa-puudest. Isa ise tegi koos oma isaga ja suurematel töödel oli pool küla abiks. Paneks lina kasvama, oleks takku, millega tare pragusid toppida, ja lastele saaks särgikesed selga. No vähemalt on mind tihti külastanud mõte, et kas ma ei võiks endale ise riideid õmmelda nagu vanasti, ma ju kunagi oskasin ja tegin kõik kuni talvepalituteni välja. Ühe hea palituga saab paarkümmend aastat käia, siis tuleb riie teisipidi pöörata ja läheb veel viis. Keegi teine ei pea minu ihukatte heaks rügama. Ei, sel suvel ikka vist veel ei pane otra, hernest, kartulit ja lina. Kurat, selle odra sisse tuleb ju sündida, kuidas ma hakkan nüüd vanuigi uuesti talupojaks? Olgu see hoiatavaks näiteks, milliseid imelikke mõtteid võib suvi inimeste pähe tuua. Ma olin ikka eriti vihane, kui saared kevadel lukku pandi. Seal oli ju minu tuumavarjend, maailmalõpukodu, kus endale ise kartulit kasvatada. Teised läksid kõik oma maamõisatesse ära, postitasid uhkusega pilte igasugu maatöödest. Ja siis kui piirangud maha võeti, siis küsis samal päeval mu käest vähemalt 6–7 inimest, et kas ma olen juba Muhus. Ma olen isegi praegu veel Tallinnas, kuigi ma vahepeal korra sain ikka käidud. Pidid nad need piirangud siis üldse maha võtma, nii hea oli öelda, et näe, ma ei saa ju minna, ei lasta. No igatahes ootavad mind üle pea kasvanud hein, katused ja muud vahvad suvetegemised.

Minu ema ütles ikka, et pärast jaanipäeva on suvi juba läbi. Kui päevad hakkavad lühemaks kiskuma, siis pole asjal enam seda õiget jumet. Kardan, kallid lugejad, et see artikkel jõuab teieni siis, kui suvi ongi juba läbi. Kui nii, siis viige oma rehad ja vikatid kuuri alla tagasi ja sõitke jälle linna. Kui on üks asi, mida ma suve juures suuremat ei salli, siis see on see edasi-tagasi sõelumine eri kohtade vahet, sinna ja tänna, kompsud käes. Vaevalt oled ühes kohas muru ära niitnud ja toad lapiga üle käinud, kui vaja uuesti teise kohta minna, et seal kõige sellega otsast peale hakata. Minu soovitus suveks oleks: istu paigal, ära traavi ringi. Seda on ju sel suvel hoopis lihtsam teha!

Mudlum, kirjanik

■ Esikaanel Lexsoul Dancemachine. Foto: Taavi Muide

SUUR SUVE RAAMATU-HOROSKOOP IGALE TÄHE-MÄRGILE

Mis teos toob sel suvel välja just sinu sisemise sära? Kas võtta riiulilt luule, proosa, tõlkekirjandus või eelistada hoopis populaarteadust? Filosoofiat? Nende küsimustega peab rinda pistma iga tähemärgi esindaja. Tänu jumalale on meie usaldusväärsetel astroloogidel konkreetsed ja ammendavad vastused!

Koostas **Müürilehe erakorraline esoteerikatoimetus**, illustreeris **Liisa Kruusmägi**

Räägitakse, et see suvi tuleb teisiti, kui tulid eelmised. Oli koroonakarantiin ja esmalt oli teisiti mäletatavasti kevad, aga nüüd siis see suvi ka veel, päikesereisida suurt ei saa, festivale ülemäära ei toimu… Kuid ärge muretsege, üks asi, mis on siiski endine, nii-üteldа pidepunkt meie muidu nii kärmesti muutuvas maailmas, elumerelainetes, kui lubate, on muidugi Müürilehe suur suve raamatuhoroskoop, mis on lugejate tungival nõudmisel taas teie ees. Kes Pariisi ei saa, ei pea pikalt norutama, vaid läheb Nuustakule ja võtab kätte teose! Nüüd aga tekib uus probleem. Mis raamat on just minu tähemärgile kõige sobilikum? Mis teosest soovitavad ilmeksimatud ja kõigiti objektiivsed Müürilehe tähetargad mul aga hoopis kauge kaarega mööda käia? Siit selgub kõik ja rohkemgi veel.

jätkub >

< eelneb

JÄÄR

(21. märts – 20. aprill)

Jäärale, kes teatavasti joonelt pahuraks muutub, kui teda tabab igavus (erinevalt ülejäänud tähemärkidest), on Müürilehe oraakel sel suvel eriliselt suuremeelselt välja valinud raamatu, mis seesugust tusatuju ohjab ja meele rõõmsaks teeb. Esiteks, kohe puhkuse alguses võtab meie marslane ette kevadel ilmunud lühiproosakogumiku **„Eesti novell 2020"** (MTÜ Eesti Jutt, 2020), mis tervelt 17 autori tekste koondab ja nõnda vaimugi virge hoiab. Siit saab lugeda nii **Maarja Kangro** Läti loomemaja kommuunielu tutvustust, **Urmas Vadi** kaemust kohtumisest kääbusseaga, **Jüri Kolgi** sissevaadet laamendamisse matustel, **Maimu Bergi** jutustust mustast mehest jne. Ühesõnaga, kõike saab ja igav ei hakka.

Teiseks aga võtab meie suur õiglussõdalane kätte ilusa kollasekaanelise vihiku, mille pealkirjaks on **„Vangerdused"** ja mille on teinud kahasse kunstnik **Flo Kaseoru** ja kirjanik **Jan Kaus**. Teema on muidugi raske, aga see eesrindlikku Jäära kuidagi ei heiduta, vastupidi, perevägivallast tuleb rääkida ja küllap on hea, et seda tehti just niisugusel moel, nagu Flo ja Jan on seda teinud. „Oli üks mees…" algavad kõik need väikesed lood, ja paistab, et neid mehi saab väga-väga palju. Eriliseks (ja samavõrd mõtlemapanevaks) teeb lood aga see, kuidas on lahendatud nende lõpud; need ei ole sellised, mida me päriselus sagedasti võiks kohata, vaid alternatiivsed vangerdused, ülekirjutused, kohati lausa õnnelikud.

KAKSIKUD

(22. mai – 21. juuni)

Erinevalt paljudest teistest tähemärkidest ei pea Kaksikuid otseselt kunagi veenma raamatuid lugema, seega peame meiegi möönma, et saatuse selleks suveks Kaksikutele määratud teosed võivad tal endal olla juba läbi loetud (mispuhul soovitame alustada soovitustest Amburile). Esiteks soovitavad tähetargad Kaksikutele **Peedu Saare** kultuurkapitali aastapreemialegi nomineeritud **„Mailasi"** (Paradiis, 2019). Kui me merkuurlasel on parasjagu õige meeleolu, läheb ta Tartu botaanikaaeda või Toomemäele ja loeb, mida botaanik Peedul on elust ja (surmast ja) armastusest, lilledest ja liblikatest (aga peaasjalikult muidugi lilledest) jne rääkida. Paiguti naiivne (sest noorus on naiivne), paiguti raskemeelne (sest noorus on… jne), aga kokkuvõttes üsnagi nostalgiline teos, mis meile kõigile, mitte vaid Kaksikutele, siin elus küllap mõndagi (noorust) meenutab.

Hoopis teist masti, aga samavõrd soovitatav on **Kaja Kannu** romaan **„Tänavatüdruk"** (Varrak, 2020). Mitte küllap ainult seepärast, et Tartu ja Tallinna tudengiaeg on (võib-olla?) üksteisest nii erinevad, vaid lihtsalt põhjusel, et autorid seda on. Nii kulgebki „Tänavatüdruk" hoopis Tallinna Ülikooli auditooriumeis ja nende ümber (üle kivide ja kändude) filosoofiat tudeerides. Küünilisem ja elukogenum kui Saare oma, nalja saab rohkem, suitsu tehakse rohkem(gi veel) jne, aga Kaksikutele selline n-ö duaalsus lugemislaualgi õnneks kenasti sobib.

LÕVI

(24. juuli – 23. august)

Samavõrd kui päikselised, on Lõvi märgi esindajad ühtaegu nii enesekesksed kui ka sensatsioonihimulised, ja kui mõnele konkreetsele Lõvile kokkuvõttes ka **Eia Uusi „Tüdrukune"** (Postimees Kirjastus, 2019) iseäranis ei meeldi, on tal tingimata sel suvel tarvis teada saada, millest küll kogu kära! Neitsipoolsele Lõvile **Alvar Loogile** oli raamat ja kogu kuri feminism teatavasti üsnagi n-ö pinnuks silmas, okkaks hinges jne. Niisiis tuleb lähemalt vaadata, muud ei jää üle!

Lisaks kõigele on Lõvi aga ühes Amburi ja Jääraga suuremat sorti maailmaparandaja. Nõnda soovitavadki me tähetargad talle päikesekollaste kaante ja igati kõrgete auhindadega pärjatud **Mudlumi** romaani **„Poola poisid"** (Strata, 2019). Sest maailmaparandamisest see on, ka siis, kui lõppeks mitte kõige õnnestunumast. Ka siis, kui revolutsioon viimaks ikkagi pooleli jääb, nagu ju Lõvi endagi omad tihti jäävad (no pole ei püsivust ega ka intrigeerimis- ja jama ajamise oskust). Räägib see romaan muidugi paljust muustki, mõni neist teemadest on Lõvile ka vastukarva, aga seda enam sobib hoopis teistele tähemärkidele! Näiteks perekonnast, aga mite üldsegi kõige ilmselgemal moel. Lagunemisest. ZA/UMist, neile, kes soovivad. Lahedatest tüdrukutest. Ja lõppeks, võib-olla kõige olulisem tegelane (elu metafoor?) on siin hoopis *maja*.

SÕNN

(21. aprill – 21. mai)

Stoilisele ja raskepärasele maamärgile Sõnnile on üsna raske suvelugemist soovitada. Küllap aga osutubki siin vigaseks eeldus, justkui peaks see tingimata olema midagi kerget. Ei-ei. Eksimatud tähetargad sellistesse lõksudesse muidugi ei lange, tõmmates saatuse kaardipakist Sõnnile ungari kirjaniku **László Krasznahorkai** suurejoonelise, poeetilise ja lõpmatult *maise* **„Saatana tango"** (Allikaäärne, 2019, tlk **Siiri Kolka**). Ega romaani meeleolu kuigivõrd paremini kokku võtta ei saagi kui järelsõna autori **Andrei Ivanovi** sõnadega: „Selles raamatus ei lakka vihm kunagi, naabrid on ametis spionaažiga, annavad üksteise võidu üksteist üles; täiskasvanud irvitavad laste üle, lapsed tapavad loomi ja pori on teedel rohkem veel kui NO-teatri lavastuses „Kõnts"." Head lugemist!

Aga terve suve peale jääb sellest muidugi väheks. Kui vihmast ja mudast läbi rühitud, avab Sõnn hoopis **Tõnis Vilu „Tundekasvatuse"** (Häämaa, 2020) ja satub äkitsi Kesk-Doonaust Jaapani päikese kätte! Päike ei ole siin muidugi alati nii päikseline, aga seda parem Sõnnile! Seejuures neile (mitte ainult Sõnnidele), keda heidutavad „Tundekasvatuse" lühikesed read, võib öelda, et tegelikult see peaaegu et polegi luule, samas kui neile, kes kirjanduses(t) just poeesiat hindavad, saab rõhutada, et see on peaaegu et kõige *luulem* luule üldse. Mõlemad on õiged, kõik kehtib.

VÄHK

(22. juuni – 23. juuli)

Hellahingelist Vähki seekord fortuuna traumeerimast hoidub, soovitades suvelugemiseks **Barbi Pilvre** raamatut **„Minu Vormsi. Väinamere Twin Peaks"** (Petrone Print, 2020), liiati sise(maailma)turismi kõrgajal ongi meie oma väikesaared tipmine eksootika, millest unistada. Kodu armastavale ja reisimispõlgurist Vähile on see muidugi kõigiti hea uudis. „Praamiga üle mere tulek muudab eesti inimesed suhtlejaks, mere taha jääb umbusk ja tavaline eesti tusk," kirjutab autor juba raamatu alguses (pool)irooniliselt. Pilvre Vormsit asustavadki esmalt turistid ja suvitajad – kes „kohalikke" sümptomaatiliselt ühe liistuga võtavad –, seejärel saare värvikas ja põhjalik ajalugu ning alles siis kohalikud ise (naabritädi Galja!), pudulojused, nõiad ja teisedki, kellele autoril jätkub julgelt sooje ja tähelepanelikke sõnu. Tegelikult ei soovitagi Müürilehe astroloogid „Minu Vormsit" ainult Vähile, vaid kõigile teistele ka.

Teatavasti peab Vähk ikka lugu ka väärt luulest, niisiis jällegi – kahjuks või õnneks –, *no surprises here*! Vormsilt edasi liigub Vähi lugemisnimekiri hoopis sisemaale ja avab (sõltuvalt meeleolust – mis Vähkidel omakorda sõltub teatavasti kuust) kas **Vahur Afanasjevi „Hõbehundi laulud"** (Vemsa OÜ, 2020) või **Taavi Eelmaa „Electraumuri"** (Verb, 2020). Üks on läbinisti riimis ja teine vabamas värsis, aga tõsised ja ilusad on mõlemad, võta üks ja viska teist.

NEITSI

(24. august – 23. september)

Taevalaotuse vast kõige *ratsionaalsemateks* tituleeritud Neitsid võtavad pikema jututa käsile **Quentin Skinneri „Uusaegse poliitilise mõtte alused"** (EKSA, 2020, tlk **Triinu Pakk**) ja närivad end programmiliselt ja kannatlikult läbi mitmeid teisi tähemärke heidutavast massist, nimelt 968 leheküljest. Ehkki Neitsitel on tavaks kõike niikuinii *teada*, tabavad neid sedakorda mitmedki asjad üllatusena. Ja pole ka ime, raamat uurib poliitilise mõtte arengut otsustaval üleminekuperioodil keskaegselt uusaegsele poliitikateooriale 13. sajandi lõpust 16. sajandi lõpuni, lahates teiste hulgas **Dante**, **Marsiglio**, **Bartoluse**, **Machiavelli**, **Erasmuse**, **Lutheri**, **Calvini**, **Bodini** ja kalvinistlike revolutsionääride tähtsaimaid poliitilisi teoseid.

Olulise(ma)ks(ki) mõtteharjutuseks saab Neitsile sel suvel aga **Don DeLillo** romaan **„Null K"** (Varrak, 2020, tlk **Kersti Unt**). Neitsile ilmselt mitte kõige ilmselgemalt tabatavad on siinsed paljuski (peidetult) tundemaailma kõnetavad küsimused, mis delilloliku tehnokultuurilise võõrandumise fookusega meieni tuuakse. Jah, teemad on justkui abstraktsed, ikka inimeseks olemine, surm ja lein, perekond, aga need paistavad tabavat lugejat ikkagi kuidagi väga *konkreetselt*, seda tänu autori (ja tõlkija) *keele* pretsedenditule konkreetsusele ja täpsusele. „Uurin iga materiaalset minutit," ütleb jutustaja. Ja seda ta teeb.

KAALUD

(24. september – 23. oktoober)

Kaaludele on universum selleks suveks välja kaalunud ühe mõneti üsna keerulise teose, **Nikolai Baturini „Maskide defilee"** (Ilmamaa, 2019). Pealtnäha keeruliseks teeb raamatu juba pealkirja täiendina ära nimetatud määratlus „Poeetiline elurännak". Sest seda ta tõepoolest ongi, Baturini viimaseks jäänud raamat, õige autobiograafiline, aga seda poeetilisem, mis viib üsnagi harjumatusse keele omailma. Kaaludele see sobib, ehkki (parema sõna puudumisel) kodunemine võtab mõnikümmend lehekülge aega. Aga tõesti, tõdeb ta siis (olles muidugi niikuiniigi üsnagi mõjutatav) – mis see elamine muud ongi kui MASKI kandmine! Ja tõepoolest, miks anda üha nimesid (inimestele, linnadele, tanumatele (ja *jumalale*)), sest „nimed muudavad meid vaid erinevalt ühenäoliseks".

Lisaks Baturinile peaksid kõik Kaalud suvekuudel läbi töötama ka **Margit Lõhmuse** novellikogu **„Sterne"** (Värske Raamat, 2019). Kusjuures, arvatavasti ajab see teos Kaalud (ja mõnedki teised) täiesti segadusse, sest see lihtsalt ongi objektiivselt üsnagi pöörane. Õnneks pole see pöörasus tal aga omaette eesmärk, vaid orgaaniline paratamatus. Paljuski teadvusevooluline ja teadvused ongi meil inimestel teatavasti täis ootamatuid keerdkäike, Margiti oma võib-olla veel eriti.

AMBUR

(23. november – 21. detsember)

Ambur on kevadest saati pahur olnud esmajoones seepärast, et reisida ei saa. Tahaks ikka ainult seigelda ja uusi asju kogeda, aga koroona. Niisiis haarab söakas Ambur hoopis **Krister Kivi „Pilvetekstide"** (Hea Lugu, 2019) järele ja tõdeb enesele mitte kuigi omaselt, et okei. On selline aeg. Ja reisida saab ka raamatuid lugedes. Kivi on aastatel 2009–2019 kirja pannud seiklused nii Lasnamäel hambaarsti juures, Stockmannis, kodus omletti või tatart valmistades, mitmesuguseid lennu- ja muid jaamu väisates, aga käinud ja näinud ka Brüsselit, ja Dubaid, Helsingit ja Türgit ja Bolognat, Jaapanit ja Riiat jne.

Teine saatuse määratud teekond on poeetilisem ja see võib meie Amburis esmapilgul mõnetist skepsist esile kutsuda. Kuid asjata! Nimelt tasub tingimata ette võtta **Maarja Kangro** tõlkeluuleantoloogia **„Varietee"** (Nähtamatu Ahv, 2019). Selliseid ei ilmu meil just eriti tihti, juba seegi peaks siinkohal imponeerima. Raamatus on esindatud 56 luuletajat, enam kui paarsada teksti, mis on tõlgitud kaheksast keelest. Ning nagu meenutas meile **Märt Väljataga**, kui 1980. aastatel olid noorele inimesele, kes tahtis eriti moodsa luule võimalustega tutvuda, asendamatuks teejuhiks äsja meie seast lahkunud **Ain Kaalepi** „Peegelmaastikud I–2", siis ehk just „Varietee" võiks täita natuke sarnast rolli praegu – „meenutada, et lüürika maal ja taevas, minevikus ja olevikus on rohkem asju, kui meie kaasaegne luule unes nähagi oskab".

VEEVALAJA

(21. jaanuar – 19. veebruar)

Veevalaja on kogu sõdiaagisüsteemi konkurentsitult kõige suurem muretseja ning eeskujulikem põdeja, küllap seetõttu ongi tähetarkade liisk temakohase lektüüri valikul langenud psühhiaatri ja teadlase, evolutsioonilise psühhiaatria rajaja **Randolph M. Nesse** populaarteadusliku raamatu **„Hea põhjus end halvasti tunda"** (Argo, 2020, tlk **Triin Olvet**) kasuks. Siit saame lugeda, et ärevus, depressioon, sõltuvus, anoreksia, skisofreenia, bipolaarne häire jpm oleksid võinud loodusliku valiku käigus kaduda. Aga ei kadunud. Miks ometi? Paistab, et põhjus on selles, et need on tegelikult kasulikud. Jah, mitte küll inimese õnnetundele, aga geenidele. Näiteks paanikahoog on valehäire „võitle või põgene" süsteemis ning süütunne teeb võimalikuks kõlbluse ja lein on hind, mida tuleb maksta armastuse eest. Kõik see on millekski tarvilik, kallis Veevalaja!

Teiseks on saatus Veevalajale – kelle seas teatavasti on pretsedenditult palju filolooge – aga määranud **Jaan Kaplinski** esseekogu **„Eesti, estoranto ja teised keeled"** (Tallinna Ülikooli kirjastus, 2020), mis koosneb 26 keeleteemalisest tekstist, mis kirja pandud aastatel 1962–2020. Muu hulgas uurib autor, kuidas keel mõjutab mõtlemist ning kuidas inimesed eri keeltes oma mõtteid ja tähelepanekuid sõnastavad. Kas eesti keeles võiks kujuneda mingi omapärane filosoofia, mida üheski teises keeles sõnastada pole võimalik?

SKORPION

(24. oktoober – 22. november)

Skorpioneilt on Müürilehe erakorraline esoteerikatoimetus läbi aegade enim pragada saanud, nimelt soovitavat meie tähetargad neile põhimõttelistele küünikutele üha liiga nunnusid raamatuid! Ega selgi aastal ei lähe teisiti, pardoon, salvajad. Nimelt paistab suvise raamatukuhja pealt **Veronika Kivisilla „Salutatio!"** (Verb, 2019). Ja tõesti, võib-olla on selles oma iva, võib-olla tasukski irooniliisima tähemärgi kandjatel hoopis „istuda aias ja saada päevaga üheks. / Saada üheks ja olla see päev". Kuigi ega siin ainult nunnut ei ole, on ka sellist (milles ka asjalik Skorpion end ära peaks tundma ja omad järeldused tegema!): „nii umbes aasta otsa olen kirjutanud põhiliselt / ainult projekte ja poenimekirju […] raamatuid – noh olen lugenud muidugi – aga kasutanud hoopis ka teisiti / näiteks tapeedipanemisel / ausõna neist on palju abi".

Teiseks aga pruugib Skorpionil ette võtta **Albert Engströmi** reisikiri **„Moskoviidid"** (Loomingu Raamatukogu 14–15/2020, tlk **Anu Saluäär**). Rootsi akadeemiku, kirja- ja kunstimehe Engströmi 1923. aastal toimunud reis Venemaale oli meeleolukas, rongi esimese klassi kupee ning restoranivaguni küllus asendub kiiresti sootuks mitmeplaanilisema pildiga Moskva ja Peterburi tänavaelust, kokaiiniurgastest, kohtumistest tähtsate riigi- ja kirjameestega, suurejoonelisuse ja vaesuse ja kõige muuga: „Mis oleks muide elu ilma kontrastideta? Hall, ja poleks millestki kirjutada!"

KALJUKITS

(22. detsember – 20. jaanuar)

Kõige diibim meie taevakaare asukatest on muidugi mõista Kaljukits ja seda näitab ka Müürilehe oraakli sellesuvine ennustus (ei ole midagi uut ega ka midagi juhuslikku siin päikese all). Kätte tuleb (raske ohkega) võtta **Bohumil Hrabali** teos **„Liiga vali üksindus"** (Loomingu Raamatukogu 6–7/2020, tlk **Küllike Tohver**). Tagakaanel lubatakse lõbus-kurblikkust ja tõlkija järelsõnas muu hulgas helgust, aga võib juhtuda, et seda on siit ikkagi raske üles leida. Keeles endas on mingit mängulusti muidugi küll, kordusi ja veidrusi jm. Tšehhi klassiku teos tervikuna räägib vanapaberist, selle komplekteerimisest ja pakendamisest ja sellest, mida ta endas hõlmab – ostutšekkidest kirjandusklassika ja kunstini –, ning vanamehest, kes selle vanapaberi sees on „vastu omaenda tahtmist targaks saanud".

Aga kuna Kaljukitse elu pole tegelikult vaid n-ö vanapaber, vaid sisaldab ka natuke ootamatusi, on fortuunal talle varuks üks üllatus: **Urmas Vadi** lühijutukogu **„Elu mõttetusest"** (Kolm Tarka, 2019), mille pealkiri on muidugi siinkohal enam kui tähenduslik, samas sisu suuresti lustlik. Tegevus toimub „Pettunud inimeste külas" ja ilmselt on nii mõnigi lugu meile n-ö elust endast juba varasemast üsnagi tuttav, samas kui mõni ei pruugi kõnetada üldse. Õnneks on lugusid palju ning lugejad, nagu pettunudki, on erinevad.

KALAD

(20. veebruar – 20. märts)

Kaladele meeldib küll enamasti nutta, aga seekord fortuuna ei halasta ja kätte tuleb võtta hoopis naeruraamat, nimelt norra kirjaniku **Are Kalvø** äsja eestikeelses tõlkes ilmunud **„Matk põrgusse"** (Tänapäev, 2020, tlk **Ülle Jälle**). Lugu on iseenesest lihtne ja tänapäevane, räägib sellest, kuidas teatud eas irooniline läbinisti linnastunud endine n-ö maakas läheb vaatama, miks kõik temaealised on loodusest nõnda vaimustunud ja miks nad „ärkavad vara, pildistavad suusaradu, postitavad need Facebooki ja Instagrami ning kirjutavad: „Ilus päev looduses!"". Nõnda tõdebki jutustaja raamatu alguses: „Ma ei tunne kedagi, kel poleks Facebookis mäe pilti." Kas tuleb tuttav ette? Me lauges Eestis vastavad sellele nähtusele ilmselt fotod matka- ja rabaradadest…

Aga selleks et linnainimesel (linna-Kalal…) siht puhta silme eest ei kaoks, tõmbas fortuuna Kaladele asjaolude n-ö tasakaalustamiseks ka **Joosep Vesselovi „linna laulu"** (Värske Raamat, 2020). Luule on Kaladele muidugi alati meeldinud ja siin seda jagub, mahult on tegemist päris koguka (debüüt)teosega. Aga eriti suveleitsakus tabavad emotsionaalse naelapea pihta juba kogu esimesed read: „tuult ei olnud kogu talv / tunda, novembris / jäi terve linn lumekihi alla, / mattusid majad, kattusid katused, / tänavad jäätusid, kõik jäi kinni".

KUIDAS LEXSOUL DANCEMACHINE *FUNK*'I PLAHVATAMA PANI

Lexsoul Dancemachine'i loomingu ja suve vahele võib panna kindla võrdusmärgi. Bändi liikmed räägivad, kuidas luuakse muusikat, mis paneb tantsima ka kõige kangema jalaga eestlase, mis vahe on olla laval *funk*- ja rokkbändina ning mismoodi sobitub sellesse valemisse viinerikujuline süntesaator.

Intervjuu **Robert Linna** ja **Jürgen Kütneriga**. Küsis **Mariliis Mõttus**, pildistas **Taavi Muide**

Maikuu jaheda lõpuspurdi kiuste plahvatas Lexsoul Dancemachine'i *funk*-vulkaanist maapinnale nende kolmas kauamängiv „Lexplosion II", mida ootavad varasemast ees juba „Deus Lex Machina" (2015) ja „Sunny Holiday in Lexico" (2017). *Funk* on miski, mis bändi iga liigutusega kaasa voolab, aga seda serveerivad nad isiklikus Tex-Lex-kastmes, avades plaathaaval selle žanri uusi nüansse ja põigates samal ajal ka näiteks *house*'i- ja psühhedeeliapõllule. Selge on see, et Lexsoul Dancemachine läheneb bänditegemisele elurõõmu ja *show*'ga. Jääb lausa mulje, et väntamisel on sari „The Lexican", mille ühes hooajas seigeldakse jumalustena pilvepiiril, järgmises troopikas ning siis vulkaanidemaal. Muidugi ei puudu peategelastel ka kangelastele kohased nimed: **Robert „Tsar Bomba" Linna** (vokaalid ja tamburiin), **Caspar „C4" Salo** (trummid ja perkussioon), **Martin „Magma" Laksberg** (bass), **Joonas „Face II"** **Sarapuu** (klahvid), **Kristen „Fast Blast" Kütner** (kitarr) ja **Jürgen „Supercobra" Kütner** (kitarr). Külalisosatäitjana teeb kaasa **Henrik „Lava Juicer" Ehte** (mänedžer). Oma seikluseid bändina tulid jagama Robert ja Jürgen.

Robert Linna: „Meil käibki bändis enamasti nii, et kõik pakuvad eriti lolle ideid välja ja nende hulgast peab siis valima, mida teha annab."

Jürgen Kütner: „Funk'i koha pealt on raske öelda, kas see on Eestis Lexsoul Dancemachine'i võrra populaarsem. Pigem on tantsumuusika populaarne."

Nagu selgus, on teil igal plaadil kõigile liikmetele hüüdnimed mõeldud. Kust ja miks selline traditsioon?

Robert Linna: Esimesel plaadil panime me endale hüüdnimed nalja pärast. Teise albumiga „Sunny Holiday in Lexico" ilmus muusikavideo „Domingo", kuhu need olid lisatud graafikaga – neid me ei valinud ise. „Lexplosioni" puhul andis meie mänedžer **Henrik Ehte** meile nimekirja, et kas need nimed sobivad. See on alati plaadi kontseptsiooniga koos käinud ja on rohkem selline plaadikujunduse element.

Jürgen Kütner: See on ka selline hea maitse piiril kõikumine. Ega me ise ka täpselt ei tea, kuidas need toimima hakkavad, aga mõned nimed jäävad külge, teised unustame kiiremini. Näiteks minu mõlemad nimed mõtles välja Robi.

R.L.: Jürgen on olnud muidu Dr. King Cobra, aga kuna sellel plaadil on lõpulaul pealkirjaga „Supersoul", kus on Jürgeni soolo, ja oleme mõelnud, et see võiks olla üks meie kontserdi lõpulugudest, siis nüüd on Jürgenist saanud Supercobra. Joonasele jäi sealt Face II, mina olin varem Face I, mis on seotud A-rühmaga. Ma uurisin infot eri lõhkeainete kohta ja leidsin Tsar Bomba, Venemaal tehtud maailma kõige võimsama tuumapommi, mis kunagi ei plahvatanud. Sellest sai mu nimi uuel plaadil, aga ma ei tea, kas sel on mingi sügavam filosoofiline taust.

Ka plaadikujundused tunduvad teil alati üsna läbimõeldud. Kas see on teie enda algatus sellist visuaalset poolt edasi anda?

J.K.: Ma arvan küll. Kuna Robi ja Martin on meie peamised vinüülihaid ja vinüülide visuaalne pool on nii suur ja väljapeetud, siis on lahe seda ära kasutada – panna sinna tõesti midagi väga ilusat.

R.L.: Meil käibki bändis enamasti nii, et kõik pakuvad eriti lolle ideid välja ja nende hulgast peab siis valima, mida teha annab.

J.K.: Esimese plaadiga olid meil ju *merch*'iks oapurgid. Lisaks mõtlesime, kus võiks autogrammijagamise ja esitluse teha, ning siis tuli idee, et teeme trammis. Kõige hullumeelsem näide „Lexplosion II" pealt on lugu „Money", kus teeb kaasa ameerika kitarrist **Cory Wong** (*populaarsest USA* funk-*grupist Vulfpeck* – M.M.). Tegime nalja, et see kõlab kohana, kus Cory Wong võiks soolot mängida. Henrik vastas siis, et davai, ja järgmisel hetkel oligi kokkulepe olemas.

R.L.: Kui iseloomustada Henriku algatusvõimelisust, siis ühes „Lexplosioni" kohta käivas intervjuus ütlesin, et mul võiks olla viinerikujuline süntesaator, millega ma vulkaani otsas soolot mängin – nagu grilliks seda viinerit. Ehte ütles selle peale, et okei, ma räägin siis kunstnikuga. See oli kindlalt nali, aga ta oli valmis kohe minema. Ta on harjunud nende lollakate mõtetega.

Teie kohta on öeldud, et Lexsoul Dancemachine on Eesti esimene päris *funk*-bänd. Kui te seitse aastat tagasi alustasite, siis kas tundsite ise ka, et peate mingi tühimiku täitma?

J.K.: Eks Robi on rohkem kursis, aga ma ise tundsin, et neid bände ning päris kõvasti head *funk*- ja soulmuusikat on ikka tehtud. Meie jaoks tundus see muidugi uus ja põnev, sest sel ajal midagi nii aktuaalset ei olnud.

R.L.: Lahedaid asju on olnud, aga mitte just liiga palju. Selleks ajaks, kui bändiga alustasime, olime mina, Martin ja pisut hiljem meie mänedžeriks tulnud Henrik olnud juba pikka aega DJd ning mänginud pidudel *funk*'i ja diskomussi. Saanud aimu, mis asjad töötavad ja kõlavad ägedalt. Vana kooli ja vinüülimusa hakkas pidudel aina populaarsemaks muutuma. Diskogruuvid toimisid ja toimivad siiamaani. Kuna meil on sõpruskonnas päris palju muusikuid, kes suudavad sellist muusikat teha, siis nii saigi bänd enam-vähem alguse – selleks et katsetada nüansse, mida oleme DJdena tähele pannud. Selles mõttes oli tunne küll, et on mingi tühi koht. Sealt oli äge alustada. Ei tundnud erilist pinget, et peab hästi või halvasti tegema, sest keegi teine lihtsalt eriti ei teinud.

J.K.: Teine, kes seal kõrval oli, oli Estrada Orchestra.

R.L.: Oli džässiga segamini *funk*'i või hoopis Soome laeva süldidiskot.

Kas teile tundub, et *funk* on üldiselt Eestis hoogu juurde saanud?

J.K.: See on alati kahe otsaga asi. Kas me oleme reaalselt *funk*'i-pioneerid või mitte. Meie muusikaline spekter on tegelikult nii palju laiem. Disko on siin kindlasti sees, vahepeal käime psühhedeelsemas pooles ka ära. Meil on see pigem lavalise energia küsimus ja seltskond on väga kõva.

R.L.: (*Naljatledes*) Hästi ilusad mehed on.

J.K.: *Funk*'i koha pealt on raske öelda, kas see on selle võrra populaarsem. Pigem on tantsumuusika populaarne.

Eestis öeldakse mingite lugude või bändide kohta, et need ei kõla eestipäraselt. Kas te kuulete seda enda loomingu kohta tihti?

R.L.: Mul tuleb isegi meelde, et keegi kuulas seda uut plaati, hakkas mõtlema, et oot-oot-oot, vaatas järele ja nägi, et Lexsoul Dancemachine.

J.K.: See oli **Hannes Võrno**.

R.L.: Jah, Hannes Võrno kirjutas mulle eraldi, et ta on mitu nädalat järjest plaati kuulanud ja talle hullult meeldib. Aga see ei ole vist vastus küsimusele. Seda on olnud küll, aga Eestis arvatakse tihtipeale, et see on mingi välismaa muss. Ma ütleks, et viimasel ajal on siin päris palju bände, kellest ei saaks aru.

J.K.: Mulle tundub, et me oleme ära hellitatud, sest meil on siin muusikute mõttes üsna kõva tase.

R.L.: Kui keegi tuleb ja ütleb meile, et lahe, te ei kõla üldse nagu eesti musa, siis ma ei võta seda kui erilist kiitust või komplimenti, sest bändid peaksidki kõlama universaalselt ägedalt. Sellist muusikat on olnud Eestis varem ja on ka edaspidi, mille puhul saad aru, et miski on konarlik.

Mis oleks Lexsouli jaoks kõige suurem kompliment?

J.K.: Hea kokkumäng ja saund.

R.L.: Selle plaadi puhul nägime hullult palju vaeva, et kõik asjad kõlaksid nii, nagu oleme unistanud, et bänd võiks kõlada. Eriti Martin, sest tema miksis. Oleme sellele rõhku pannud ja on lahe, kui keegi sellele pihta saab ja vaeva tunnustab.

Kas tundub, et nüüd on tipp saavutatud ja võtate suuna millegi uue poole?

J.K.: Eks iga plaadiga on erinevad taotlused. Oleneb lugudest. Kui lugu sobib saundiga, siis on kõige parem. Me ei saa öelda, et liigume saundi mõttes mingis suunas. Pigem lood juhatavad meid. Tähtis on see, et ei tekiks kääre.

R.L.: See on selge, et salvestades ja eriti ise salvestades, oma bändi miksides ja selle kõige sees olles tuleb aastatega niikuinii kogemusi juurde. Meil on kahe järgmise plaadi materjal ja kontseptuaalsed mõtted enam-vähem paigas ning seal saame katsetada mingeid teistsuguseid asju.

J.K.: Osavust on kindlasti juurde tulnud. Osavust ja julgust julgemalt mõelda. Me ei sõltu nii palju välistest jõududest, vaid saame omakeskis kõla paika pandud. Usaldame ennast rohkem.

R.L.: Me usaldame iseenda maitset, mis on üliloluline. Selles mõttes on see plaat võib-olla kõige erilisem. Seal ei ole kõrvaliste inimeste liigseid arvamusi.

Kellelt te esimeste plaatide puhul nõu küsisite?

R.L.: On olnud inimene, kes tegeleb materjaliga, miksib ja maitsestab saunde selles suunas, kus tema tunneb, et ta tahaks seda teha.

J.K.: See läks ka väga loomulikult. Esimene plaat oli justkui rohkem meie käest ära, teine vahepealne ja viimane päris täitsa meie käes.

Te rääkisite, et igal plaadil on oma kontseptsioon. Kas „Lexplosioniga" on mingi lugu ka, mille te oma peas välja mõtlesite? Visuaalset materjali arvestades tundub, et midagi võiks justkui olla.

J.K.: Ma olen ise muusika puhul väga suur lugude fänn, aga minu peas tegelikult ei olnud. Robi jutust jäi aga meelde, et ta haagib selle eelmise plaadi üksiku saare teemaga, mis on nagu aste edasi. Minu jaoks kannab see 80ndate märulifilmi vaibi, kuskil üksikul saarel vulkaani otsas.

R.L.: Igal juhul, kui on toimunud plahvatus, siis sellega kaasneb kindlasti mingi lugu. Ma arvan, et me ise ka veel avastame seda stoorit enda jaoks. Need on kõik sisetunde pealt välja tulnud ideed ja mõtted.

J.K.: Selle vulkaaniasja mõtles välja Robi ja lõpuni viis kunstnik **Estookin**.

R.L.: See kõik algas sellest, et panime paika, et varem või hiljem tuleb meil plaat, mille pealkiri on „Lexplosion". See pealkiri on lihtsalt neid lugusid oodanud. Sellest tekkis see vulkaanivärk ja see tundus sobivat eelmise plaadi džungli- ja troopilise teemaga, nii et mõnes mõttes see jätkub. Mingil hetkel käis läbi mõte, et kui esimese plaadi vinüülikaanel hõljume me pilvede vahel ja oleme pidulaua taga, siis seal on põhiline element õhk, teisel plaadil saar kui maa ning nüüd tuli. Järgmine on siis vesi. See on juba väga metafüüsiline.

Iga plaadiga käib teil kaasas ka mingi sõnamäng. Kes teil see kalambuurimeister on?

R.L.: Kui hakkasime bändi tegema ja Lexsouli nimi tuli, siis selgus, et on väga palju sõnu ja fraase, mis algavad eesliitega „ex", nii käisime juba esimese nädalaga läbi need kõikvõimalikud variandid, nagu „lexplosion", „lexico" ja „deus lex machina". Ma arvan, et neid sõnu jätkub veel päris pikalt.

J.K.: Me ei saa enne lõpetada, kui kõik „lexiga" variandid on ära kasutatud.

R.L.: Näiteks „lextasy" ja „lexicon".

J.K.: Sel on veel mitu osa ka.

Sellel plaadil puudutate sõnades ka tarbimisühiskonda ja muusikuelu. Mis teil nende teemade puhul hinge torgib?

R.L.: Kuna kõik tekstid sellel plaadil on laias laastus minu kirjutatud, siis põhiline teema ongi minu isiklik

jätkub >

< eelneb

kogemus seoses sellega, mida tähendab olla muusik. Mul on nüüd juba kaks last, teine neist sündis selle plaadi valmimise käigus, ja ka Jürgen sai sel ajal isaks. Ehk mul on elus mitu rolli: olla isa ja olla muusik. Kas need välistavad teineteist? Kodusolemise ja äraolemise teema on miski, millega ma iga päev kokku puutun. Lisaks see, mida tähendab „muusikutöö" paljude jaoks. Et noh, ma ei tea, lähed laulad ja ongi kõik. Tegelikult on see teistmoodi. Siiamaani on ühiskonnas õhus, et kunstnikuamet ei ole päris amet. Selleteemalisi mõtisklusi olen sinna sisse pannud.

J.K.: Mulle tundub kõrvaltvaatajana, et me püüame rõhuda inimlikkusele. Inimese igapäevasele inimlikule toimetulekule. Me ei taha millelegi vastanduda, aga soovime, et kõik oleks inimlik, mitte väiklane ja rahapõhine.

R.L.: Üks asi, mida meie suur juht Martin Laksberg on algusest peale rõhutanud, on see, et Lexsoul ei tohi olla poliitiline bänd. Selles mõttes on sotsiaalsed, kergelt kriitilised teemad olnud meil pigem üsna üldistavad. Me ei võta kedagi otseselt sihikule.

J.K.: Mis Martinit puudutab, siis tema oskab väga hästi seda heas mõttes lapsikust sisse tuua. Ta annab pereisadele võimaluse ka teises rollis olla. Meile on see mänguruum.

Natuke nagu eneseteraapia ka?

J.K.: Muidugi, absoluutselt.

R.L.: Kindel värk. Vähemalt minul on olnud selle bändiga algusest peale eesmärk, et endal oleks hästi lõbus. Sellest tulenevalt on ilmselt ka publikul ja kuulajatel lõbus. Kui see kumab läbi, siis on kõik okei. Oleme üritanud teha asju, mis pole meile vastu tahtmist. Kui lugu või esinemispakkumine tundub vastumeelne, siis me pigem ei tee seda. Katsume nautida võimalikult palju momente, mil oleme koos kas stuudios või laval.

J.K.: Meie suur võit on, jah, see, et seltskond on väga kokkuhoidev. Lisaks sellele oleme omavahel ka head sõbrad.

R.L.: Tegelikult on hea ka see, et me ei ole iga päev hommikust õhtuni koos. Jürgen elab ju Tartus. Nii tekivad hetked, kus teeme proovi või lähme esinema ja kõigil on jälle täiega palju lugusid, mida rääkida. See kõlab nagu pensionäride lauamänguklubi. Saame kokku ja räägime, mis vahepeal toimunud on – see on värskendav.

J.K.: Bänditegemise juures on lahe ka see, et näed täiesti suvalisi kohti, kuhu sa muidu elus ei satuks.

Mis on olnud teie jaoks need meeldejäävaimad kohad?

R.L.: Orissaares Piidivabrikus oli päris lahe esinemine, kui see koht oli veel uus ja värske. Samamoodi Narvas, kui osalesime „Kremli ööbikute" etenduses. Esimese aasta lõpupidu toimus klubis Ro-Ro Narva jõe ääres. See oli ülilahe koht. Seal on vabaõhubaar, mille katuse all on lava ning keskel auk, kus on tünn, mille sees põleb lõke. Rahvas oli tünni ümber, pani täiega tantsu ja mingid tüübid tegid nurga taga šašlõkki. Need kohad on alati seotud inimestega, kes seal on. Oleme käinud mitu korda ka Haapsalu kuursaalis, mis on saundi mõttes täiesti kohutav koht. Akustika on megahalb, aga seal on alati lõbus. Esimene kord läksime pärast kontserti tagauksest välja ja hüppasime kohe merre ujuma. Nende paikadega seonduvad alati muud väärtused ka.

Te olete ju välismaal ka tuuritanud.

J.K.: Viimane välisesinemine oli eelmises juulis Hispaanias Jaéni linnas Torrese piirkonnas. Seal toimub igal aastal festival Imágina Funk ja see on üks kõige lahedamaid esinemiskohti, mis meil on olnud – vana härjavõitlusareen.

R.L.: Soomes on üks ägedaim festival Pori Jazz, juba maine mõttes. Kui käisime seal, siis lava oli jõe ääres, läbi metsa kostus **John McLaughlini** kontsert, rahvas liikus ringi, kõik kuulasid. Sa tead, et 90% inimestest on jumala hea muusikamaitsega. Siis tekib endal tunne, et oled õiges kohas. Lätis ja Leedus oleme ka esinenud (*hakkavad naerma*). See on sama nagu Eestis.

Jürgen Kütner: „Minu jaoks kannab „Lexplosion II" 80ndate märulifilmi vaibi, kuskil üksikul saarel vulkaani otsas."

J.K.: Lätis vaatas meid ükskord üks inimene. Tegelikult kaks, üks neist oli mu elukaaslane. See kukkus kuidagi halvasti välja meil (*naeravad*).

R.L.: See tegelikult rikastab kogemust. Mul on Elephants From Neptune'iga samamoodi. Kunagi ei tohi harjuda sellega, et kui käid paarile tuhandele inimesele festivalil mängimas ja on mega *live*, siis nüüd ongi selline bänd. Järgmisel päeval võib vabalt olla kaks inimest publikus. Kui selle mõttega kohaned, siis on ülilahe.

J.K.: Siis on palju rahulikum elada.

R.L.: Ei ole mingeid ootusi.

Te mõlemad mängite ju ka teistes bändides (*Jürgen lisaks Põhja Konnas* – M.M.). Mis vahe on olla laval *funk*- või rokkbändina?

J.K.: Eks see erinevus on rollides. Põhja Konna puhul mulle väga istub seos eesti luulega (*Põhja Konn interpreteerib oma lugudes tihti eesti luulet* – M.M.). See puudutab hinge teisest kohast. Konna puhul on see selline mõnus värskendav sisekaemus ja rahulikkus, Lexi puhul mängulisus ja lõbu.

R.L.: Mul on samamoodi see rollide küsimus. Tegelen küll mõlemas bändis laulmisega, aga Elephants on minu jaoks kuidagi isiklikum, isikliku survestamise küsimus. Enamik lugusid on minu kirjutatud, lisaks mängin kitarri ja tunnen, et mul on suurem vastutus. Teen mitut asja korraga, mis on teistmoodi põnev ja rahuldust pakkuv. Samas pakub Lexsoul võimalust end vabaks lasta, palju rohkem katsetada ja mängida. Kui läheb sassi või kukub totakalt välja, siis see on täiesti okei, sest see on selle bändiga kaasnev element, et toimub midagi jaburat. Selles mõttes on see kohati vabastavam kogemus, ma ei pane endale mingisugust suurt survet peale. Lähen lavale heas mõttes tühja peaga ja puhta lehena. Mõnikord mõtlen paar sekundit enne laulu algust, et mis see tekst üldse oli, aga siis hakkan laulma ja see lihtsalt tuleb. Ja siis mõtlen, et huh, joppas. Lexsoul on nagu nädalavahetus.

Nii palju, kui ma teie varasemaid intervjuusid olen lugenud, jooksevad pidevalt läbi teie ulatuslikud muusikateadmised. Kas te tegelete teadlikult faktilise tausta uurimisega või on see tulnud pigem tänu kogemusele?

J.K.: Kogemus ja nagu Robi enne rääkis, on nad Laksu ja Henrikuga olnud DJd. Sealt see teadmine tuleb.

R.L.: Ma arvan, et juba 20 aastat. Sa-

Robert Linna: „Üks asi, mida meie suur juht Martin Laksberg on algusest peale rõhutanud, on see, et Lexsoul ei tohi olla poliitiline bänd."

mas, kui sul on bändis kuus liiget, kes kõik teevad mitmesuguseid muusikalisi projekte, siis kõigil on oma taust ja kogemused. Ma ei ütleks, et kõik bändi liikmed on akadeemiliselt väljakoolitatud muusikud, pigem on kõik õppinud omal algatusel selgeks instrumendid ja kujundanud oma maitset. See võib olla kohati küllaltki erinev, aga tihti ka hästi sarnane. Alati keegi soovitab midagi, et kas sa seda bändi või sellist mussi tead, ja teised vastavad, et oh, pole kuulnudki. Selles mõttes tuleb sisendit igaühelt. Martin on väga aktiivne plaadikoguja ja mina võib-olla natuke vähem. Ma ei tea, kui palju tal plaate on, aga mul on mingi 300–400 vinüüli ja need kõik on üsna spetsiifiliselt väljaotsitud asjad. Ma arvan, et nii mulle kui ka Martinile meeldib leida nurgataguseid asju. See on justkui eraldi valdkond inimesi, kes käivad kastides sorimas ja kirbukatel otsimas. Seda me oleme päris palju teinud ja nii leiab just rohkelt sellist, millest paljud pole võib-olla kuulnud.

Kas need asjad pärinevad rohkem läänest või idablokist?

R.L.: Minul on rohkelt idabloki värki ja olen selle vastu ülipalju huvi tundnud. See võis olla aasta 2008 või 2009, kui tegime paari sõbraga Tartusse vinüülplaadipoe. Ostsime Rootsist korraga ülisuure hunniku plaate ja seal oli ka natuke idablokki. Sellest tulenevalt hakkasin ma täiesti teadlikult harutama ja otsima. Muidugi ka eesti asju, aga lisaks bulgaaria ja ungari *funk*-muusikat, *jazz fusion*'it. Seda on mul väga palju ja võiks öelda, et olen pühendanud mitmeid aastaid oma elust, et leida obskuurset idabloki kraami. Minu arvates on sellel muusikal täiesti oma saund ja nägu ning ma usun, et mingil kaudsel viisil on see kandunud edasi ka meie muusikasse. Kui rääkida puhtalt idabloki *funk*-muusika kõladest ja nüanssidest, siis „Lexplosion" on üsna lihvitud, aga meil on ka tooremat materjali, eriti esimese plaadi peal, ja ma arvan, et seal on seda mõjutust hästi palju sees.

J.K.: Mina olen plaadikogumise algfaasis ja sain vinüülimängija alles aasta aega tagasi, aga tunnen ka vaikselt, kuidas mingi klikk on vinüülidega ära käinud. Eks ma tasapisi täiendan oma kogu. Mul on umbes 30 plaati, mis ei ole küll nii obskuursed kui Robil ja Laksbergil, aga ma alles alustan seda teekonda. Perekonnas käivad rahalised läbirääkimised, ega see odav lõbu ei ole (*naerab*).

R.L.: Ma võin öelda, et eriti meeldivad mulle sellised plaadid, kus nõukogude bändid ja artistid teevad kavereid Lääne lugudest. Sain just hiljuti ühe diskokogumiku, mis on ülilahe ja kus on näiteks Boney M.-i ja sarnast kraami, aga kõik väga tugeva aktsendiga. Kunagi Moskvas käies sattusin turule, kust sain ühe kogumiku pealkirjaga „BreakDance 2" (*mõlemad hakkavad naerma*), mille peal on ka **Chaka Khani** lugu „I Feel For You" ning teised 70ndate ja 80ndate hitid. Mulle hullult meeldivad kaverid, peaks sellest eraldi miksteibi tegema.

Kuna tegemist on ikkagi suvenumbriga, siis küsin lõpetuseks, mida teie suveplaanid ette näevad.

R.L.: Sellel veidral kevadel sattusin natukene **Marten Kuningaga** jämmima, nii et suve jooksul tahaksin teha temaga koos mõned väiksemad esinemised ja võib-olla isegi midagi salvestada. Lisaks kulub suvi laias laastus Elephantsi uue plaadi salvestamisele. Esinemissoove nii väga polegi, pigem tahaks kasutada seda suveaega uue musa tegemiseks. Ma arvan, et tänu koroonavärgile hakkab aasta lõpus ja uue aasta alguses palju muusikat tulema. Üritan samuti oma panuse anda ja ootan huviga, mida teised teevad. Tahaks just käia teiste esinemisi kuulamas.

Robert Linna: „Kunagi ei tohi harjuda sellega, et kui käid paarile tuhandele inimesele festivalil mängimas, siis nüüd ongi selline bänd. Järgmisel päeval võib vabalt olla kaks inimest publikus."

J.K.: Ma loodan ka, et augustis hakkab jälle Põhja Konnaga järgmine tsükkel pihta, saame üle pika aja kokku. Meil on samuti järgmise plaadi idee mõttes olemas, nii et hakkame kontseptsiooni ja lugusid kokku panema. Endal on hasart sees, sest kui mõned plaadid on juba naha all, siis ei saa käed rüpes istuda, tahaks loominguga tegeleda, nii kaua kui see vähegi võimalik on.

R.L.: Mul tuli meelde üks asi, mida ma tahan sel aastal kindlasti teha: minna oma perega autotripile Lätti ja Leetu. Käia Riia loomaaias ja Leedus delfinaariumis. Midagi sellist, mida inimesed tavaliselt teevad.

J.K.: Me mõtlesime ka perega Läti peale. Mis see Läti kuurortlinn oligi?

R.L.: Jurmala.

J.K.: Jurmala!

R.L.: Avastame kodukanti.

J.K.: Just.

LEXSOUL DANCEMACHINE ESITLEB OMA UUT ALBUMIT 3. JUULIL TALLINNAS PÕHJALA TEHASE SISEHOOVIS (MARATI 5). ERIKÜLALISTENA ASTUVAD ÜLES RITA RAY JA SELTSKOND PARGIS.

OLLA ALASTI JA AKTSEPTEERITUD

Alastus ei ole häbiasi – just sellise filosoofia järgi elavad inimesed, kelle jaoks pole mingi probleem võhivõõraste ees riided seljast heita. Miks mõned julgevad, aga enamik meist siiski rannas aadama- või eevaülikonnas ringi ei lippa?

Kirjutas **Kärt Kelder**, pildistas **Fabian Weiss**

Tegelen vannitoas jalgade raseerimisega, kuniks tunnen kellegi jälgivat pilku. Meie pere uudishimulik kass vaatab, kuidas žiletitera teeb mu säärel hävitustööd. Looma imestunud nägu ajab naerma ja seetõttu selgitan talle inimkeeles, mis mul käsil on. Tol hetkel tõden, et isegi kui ta mõistaks, mida ma talle just ütlesin, on karvkatte eemaldamine kassi jaoks ikkagi arusaamatu. See ju kaitseb! Kui ma kassil jalad puhtaks ajaksin, näeks ta totter välja. Aga miks on see minu puhul justkui naturaalne? Ühepoolne dialoog viib mind sisemonoloogini. Miks tundub loomulik olemine (loe: meigita, raseerimata, alasti) hoopis „teistmoodi"? Miks oleme loonud normid, mille poole püüdlemine tekitab tihtilugu ebamugavust ja isegi teiste sallimatust?

Alastikultuuri viljelemise juurde ei kuulunud midagi sugulist, pigem propageeriti tervislikku elustiili, loomulikkust, iseendast, loodusest ja teistest lugupidamist.

Külastasin eelmisel suvel *queer*-festivali Whole, kus temperatuurid küündisid kohati üle kolmekümne kraadi. Riided tundusid rohkem kui üleliigsed ja nii paljud inimesed toimisidki – nad kõndisid ringi poolenisti või täiesti alasti, vaid peakate juukseid või siilisoengut katmas. Olen olnud *topless* ennegi, kuid festivalil katmata ülakehaga ringi liikuda oli minu jaoks esmakordne. Kõditavat huvi tekitas siiski võimalus näha, kui mugavalt suudan end tunda. Algus oli harjumatu, korraks tõmbasin isegi küüru selga. Siis meenus vanaema tarkus, et pikk tüdruk on kängus rohkem näha kui sirge seljaga. Veetes aega eri paikades ja inimestega, ujudes, päevitades ja jalutades, avastasin enda pettumuseks või rõõmuks, et ümberringi olijatel on minu poolalastusest küllaltki ükskõik. Vaevalt keegi oleks pead pööranud, kui oleksin täiesti alasti ringi patseerinud.

„Olles riieteta teiste omasuguste seas, märkad sa, kui ilusad kehad oma erisuses tegelikult on," ütleb Berliinis elav Mez.

Kui mainisin sõbrale, et sooviksin suvel sama Eestis korrata, järgnes sellele küsimus, et mis siis, kui mu poolalastus (*topfree* olek) häirib kedagi. See pani mõtlema, kas ja mis moel on õigus tunda end vabana avalikus ruumis Eestis. Korrakaitseseaduse järgi ei tohi alastus segada teisi paika otstarbeliselt kasutamast. Seega enne enda paljaks koorimist tasub võtta arvesse, et ümberringi on inimesi, kelles see tekitab ebamugavust. Kirjas on ka, et teist isikut ei tohi sõna ega žestiga solvata, hirmutada või ähvardada. Siinkohal tekib küsimus, et kui keegi on rannas (pool)alasti ja teine hakkab teda seetõttu valjuhäälselt kritiseerima, siis mis on kokkuvõttes lubatud ja mis mitte.

NATURISM KUI ELUVIIS

Kui vaadata ajas tagasi, siis juba 19. sajandi lõpus asutati Saksamaal Essenis esimene alastikultuuri klubi ja seda peeti tööliisklassi seas sobilikuks ajaveetmisvormiks. Alasti olemine oli pigem eluviis ja tõdemine, et keha pole häbenemiseks. Selle kultuuri viljelemise juurde ei kuulunud midagi sugulist, pigem propageeriti tervislikku elustiili, loomulikkust, iseendast, loodusest ja teistest lugupidamist. Teisiti võib seda nimetada naturismiks või nudismiks.

Esimest Eestis tegutsenud alastust praktiseerivat kogukonda kutsuti Eesti Vabakehakultuuri Ühinguks. Selle rajas 1932. aastal aastal **Erich Differt** ja sellel oli 1934. aastaks 55 liiget. Juba toona ei vaadatud alasti heina viskavaid, akrobaatikatrikke sooritavaid ja rannas veemõnusid nautivaid inimesi positiivselt. Näiteks ilmusid Postimehes artiklid pealkirjadega „Alastikultuuri pärast riigikohtusse" ja „Alastikultuur jääb kängu". Sõna „kängu" tundub siinkohal olevat viide taandarengule, mitte ühingu hääbumisele, sest tegutsenud oli see tolleks hetkeks vaid üürikest aega.

ROHKEM ENESEARMASTUST

Kui hüpata taas tänapäeva, leidub siiani artikleid, nii arvamusi kui ka uudiseid, alastuse ebavajalikkusest ja šokeerivusest. Ei ole harv juhus, kus naturistid ja nudistid pannakse ühte patta liputajatega. Sildistajatel unub tõsiasi, et alasti ei olda teiste pärast, vaid enese kasvatamiseks ja vabadustunde suurendamiseks.

Olen lugenud intervjuusid naturistidega ning uurinud sõpradelt-tuttavatelt, miks on „vaja" olla alasti. Üks nendest, Berliinis elav ameeriklane Mez tõdeb, et tema jaoks on see viis tunda end oma kehas hästi. „Samal ajal kui paljud eelistavad katta end riietega, et varjata kohti, mis tunduvad neile inetud või kaugel perfektsusest, süstib alasti olemine minusse enesekindlust. Olles riieteta teiste omasuguste seas, märkad sa, kui ilusad kehad oma erisuses tegelikult on. Kuidas kõik kõhud ei ole lamedad ning kurvid või pigmendilaigud näivad oma loomulikkuses imelised. Kõik ei pea end alasti mugavalt tundma, kuid kindlasti suurendab selle praktiseerimine enesearmastust," selgitab Mez. Alasti olles ei ole inimestel lisaks võimalik demonstreerida oma jõukust või peituda pealiskihtide alla, mida rõivad tihtilugu pakuvad. Kõik on selles mõttes võrdsed.

ÜLESEKSUALISEERITUD KEHAD

Miks siis tekitab alasti inimene meis ebamugavust, kui ta teeb seda vaid enda jaoks? **Brett Lunceford** arutleb oma raamatus „Avalik alastus ja keha retoorika" („Public Nudity and the Rhetoric of the Body") sarnasel teemal. Luncefordi põhiline argument on kehade seksualiseerimine, mis on saanud Lääne kultuuris tavaliseks.

Seesama norm on andnud feministidele võimaluse kasutada näiteks protestimiseks oma keha. Kuna naiste rinnad on seksualiseeritud, saab niiviisi hõlpsasti eri probleemidele tähelepanu juhtida. Üks selline rühmitus on Ukraina juurtega FEMEN, mis on protestinud paljaste rindadega näiteks ukrainlaste õiguse nimel teha aborti. Seejuures on FEMENi üks võitlustandreid just seesama kehade seksualiseerimise vastu astumine.

Lunceford kirjutab, et kuna piir seksualiseeritud ja seksualiseerimata keha vahel on õhkõrn ning mänguruumi palju ei ole, siis inimestel on keeruline harjumuspärasest mõtlemisest ümber lülituda. Kehadest on tehtud midagi müstilist. Mäletan, kuidas isa mul lapsena üheskoos filmi vaadates iga kord silmad kattis, kui keegi ekraanil lahti riietus või asi magamistuppa viis. Sõpradele pakkus see kunagi palju nalja, kuidas ma ka täiskasvanuna käe silme ette tõstsin või pilgu ära pöörasin, kui ekraanil intiimsemaks läks. Praegu ei ole selleks isegi isa vaja, et pidada alastust ja intiimsemaid akte häbiväärseks. Võtkem näiteks Instagrami, kus naiste nibud on ära keelatud. Kui neile aga kaks krevetiemotikoni ette toppida, on erootilisuse probleemaatika justkui lahendatud.

Ka mõni rõivaese on pandud valehäbi looma. Seda demonstreerib pesu ja bikiinide eristamine. Kui mehele kõnnib vastu rannariietes naine, on tulemus tunduvalt neutraalsem kui olukord, kus avastad naissoost võõrustaja külla minnes pesuväel. Kas pits on seksikam kui elastaan ja polüamiid? Vaevalt, pigem on põhjus meie fantaasias ja seda aktiveerivates reklaamides, filmides ja pornos. Kusjuures, alastikultuuri viljelejad kutsuvad riideid kandvaid inimesi tekstiilideks.

KODUS, MAAL JA MERE ÄÄRES

Üle maailma on alastikultuuri viljelejate arv ühingutes kukkunud kaks korda. The Guardiani väitel on suurusjärk praegu kuskil 32 000. Olukord annab mõningase pildi ühiskonna väärtushinnangutest, peegeldades samas ka selle kitsaskohti. Berliini Alastikultuuri Ühingu presidendi **Christian Utechti** sõnul mängib ideaalse keha tagaajamisele lisaks oma rolli multikultuurne ühiskond, sest paljudes kultuurides ei ole alastus sallitud. Samuti on ta täheldanud, et kõige haavatavamas vanuserühmas 18–30 esineb alastikultuuri viljelejaid vähem, selle juurde pöördutakse pigem oma 40ndates, ajal, mil eneseusk ja -hinnang üldiselt kasvavad. Kui vaadata naturistide väidetavat arvu ühinguväliselt, tundub pilt juba positiivsem, ainuüksi Suurbritannias küündib see 3,8 miljoni inimeseni (nendest 9500 ühingus).

Alastikultuuri viljelejate eesmärk ei ole leida endale partnerit ja veel vähem üksteist seksualiseerida (see ei tähenda muidugi, et inimeste endi vastu tõmmet ei teki). Mäletan guugeldades ette tulnud arutlust Narva-Jõesuu nudistide ranna kohta, mille pealkiri oli „Seksikad kehad". See näitab paraku, kuidas alastiolekut mõistetakse valesti ja sellega seoses tekitatakse tunnet, justkui alastiolek eeldaks kohe magamistuppa suundumist.

Ka Eestis on alastus kaudselt lubatud, kui sellega kedagi ei häirita. Nagu **Fideelia-Signe Roots** mainis kunagi ühes intervjuus, ei pea alasti olemiseks avalikes kohtades käima. Seda saab praktiseerida kodus, maal või eraldatult mere ääres. See ei maksa kellelegi midagi, kuid annab palju tagasi. Ehk siis olge suvel riides või mitte, peaasi et tunnete end oma kehas hästi. Loodusriigiga kooskõlla astumine ei tee kunagi paha, vaid võib pakkuda mõtteainet, kuivõrd loomulikud me enda ja ümbritseva suhtes oleme.

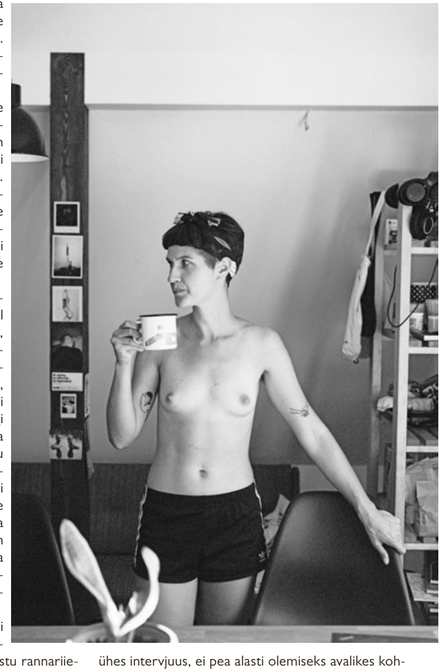

Kärt Kelder (pildil) on vabakutseline ajakirjanik, kes mõtiskleb elu eri tahkude ning ühiskonnas kehtivate normide üle.

Fabian Weiss on fotograaf ja Viini tarbekunstiülikooli doktorikandidaat. Ta korraldab visuaalse loojutustamise töötubasid ja tema projektid uurivad identiteeti ning kultuurilisi muutusi Euroopas ja Kaug-Idas.

Lugeda on mõnus – eriti paberilt.

Hakka tellijaks.

Püsilepinguga leht koju iga kuu **1.80 €** eest.
Vaata: *tellimine.ee/muurileht*

MÜÜRILEHT